

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

**COTELE DE GEN ȘI REPREZENTAREA
ÎN STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE**

APRILIE 2021

Documentare și sinteză: Sebastian Simion, consilier parlamentar

Sinteza documentară poate fi accesată direct pe Intranet la pagina Direcției studii și documentare legislativă.

* Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă sunt cu caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților.

A b s t r a c t

Sistemul cotelor de gen pentru reducerea inegalităților de reprezentare a devenit subiect de reflecție începând cu anii `70 ai secolului al XX-lea, din anii `80 un număr de partide politice implementând, voluntar, un sistem de cote de gen. Legislația privind impunerea unor cote de gen este considerată un in-put pozitiv în reducerea inegalităților de gen; la nivelul Uniunii Europene doar 15 SM au o reprezentare de gen echilibrată. În ceea ce privește legislația specifică, un număr de 11 state membre ale Uniunii Europene au introdus cote de gen, începând cu anul 2000.

Precizări introductive

Sistemul cotelor de gen diferă în ceea ce privește tipul și modul de aplicare. Principalele criterii utilizate sunt: locurile rezervate femeilor (sau un minim procentual pentru fiecare gen), cotele de candidați stabilite prin lege (privind modul de constituire a listelor electorale) și cotele voluntare aplicate de partidele politice.

Succesul cotelor de gen este influențat de o diversitate de factori, în primul rând de natura sistemului politic, de tipul sistemului electoral sau de tipul de vot, de configurația sistemului de cote adoptat, de atitudinile culturale față de rolul femeilor în societate (conglomeratul moștenit, în sens antropologic) și de natura mediului parlamentar în sine.

Cu începere din anul 1990 cotele de gen au fost recunoscute și implementate în mai multe state, ca modalitate de a crește reprezentarea politică a femeilor - un raport al UNDP concluzionând că un procentaj de 30% reprezintă "minimul necesar" (*critical minority*) pentru ca femeile să poată deține o influență reală în adunările legislative; această țintă urma a fi atinsă printr-o varietate de mecanisme (inclusiv cotele de gen în participarea la guvernare). Conform IDEA aproximativ jumătate din statele lumii aplică mecanisme de stabilire a unor cote de gen cel puțin în ceea ce privește sistemele electorale. Uniunea Inter-Parlamentară a menționat în mai multe rânduri că sistemul cotelor de gen a avut un impact pozitiv în reducerea diferențelor / discrepanțelor de reprezentare¹.

Cotele de gen pot fi prevăzute în legile electorale (sau care privesc finanțarea partidelor politice) și în legile constituționale.

Tipuri de cote de gen			
Reglementate în / de:	Nominalizări pentru candidaturi	Candidați (în liste)	Aleși
Prin lege (constituțională sau legislație electorală)	Alegeri primare	Cote de gen în stabilirea listelor	Locuri rezervate
Cotele voluntare stabilite de partide	Cote prealabile listelor ("listele scurte")	Cote de gen în stabilirea listelor	Locuri rezervate (agreementuri ale partidelor privind un număr de locuri pentru femei)

Conform EIGE (Institutul European pentru Egalitate de Gen) parlamentele și guvernele nu reușesc să cuprindă de o manieră constantă (în compoziția lor) diversitatea de gen a populației reprezentate, lucru remarcat de acest institut în monitorizările sale privind parlamentele și guvernele din Uniunea Europeană (în cercetare fiind incluse

¹ Înainte de 1985 doar 4 state aveau adoptate cote de gen în sistemele electorale; în prezent sunt peste 88 de state cu astfel de cote.

Danemarca, Irlanda, Spania, Franța, Italia, Letonia, Luxemburg, Malta, Țările de Jos, Austria, Portugalia, Slovenia, Finlanda, Suedia și Regatul Unit).

În privința Parlamentului European, în urma alegerilor din anul 2019 proporția femeilor MP a depășit bariera de 40% pentru prima dată în istoria instituției (un total de 304 locuri revenind femeilor din 747, respectiv 40,7%).

În ansamblul statelor membre ale Uniunii Europene trebuie remarcat că doar un număr de 15 SM au o reprezentare de gen echilibrată (*gender-balanced*) care, tradus în cote, înseamnă un minim de 40% reprezentare de gen în totalul MP (Parlamentul European); Ciprul este singurul SM fără reprezentanți femei; de la stabilirea Parlamentului European în 1979 (în formula alegerii directe a parlamentarilor) conducerea acestui for a aparținut în proporție de 86% bărbaților (fiind luată în calcul durata efectivă a mandatului fiecărui președinte evaluată până la finele lunii noiembrie 2019). Comisia Europeană în schimb, are probabil cea mai echilibrată reprezentare de până acum: 12 femei (44,4%) și 15 bărbați (55,6%) precum și prima femeie președinte, în urma alegerii Ursulei von der Leyen.

În privința parlamentelor naționale, EIGE constată că din totalul membrilor-parlamentari din statele Uniunii Europene 2/3 sunt bărbați (67,8%) și doar 1/3 sunt femei (32,2%); doar 5 parlamente din 28 aveau președinți de camere (la deputați) femei (Bulgaria, Spania, Letonia, Olanda și Polonia – camerele superioare nu au fost incluse). Parlamentele din Belgia, Spania, Portugalia, Finlanda și Suedia dețineau cel puțin 40% din fiecare gen; un raport mai mic de 1/5 era remarcat pentru Croația, Cipru, Malta și Ungaria. În statele beneficiare IPA (Instrumentul de pre-aderare) dezechilibrul era și mai pronunțat cu 73,4% bărbați și doar 26,6% femei (Muntenegru e singurul stat IPA cu reprezentare de gen echilibrată, respectiv Serbia cu o femeie ca lider al parlamentului național).

Reflectarea cotelor de gen în Uniunea Europeană - legislație

UE 27 + UK	Pondere femei MP (adunările naționale)	UE 28 vs IPA 10	Cote legislative formale pentru listele de candidați (30% și peste)
SE	<u>47.6</u>	UE 28 32,2% pondere reprezentare de gen	40%
FI	<u>46.5</u>		
ES	<u>44.1</u>		
BE	<u>41.3</u>		50%
PT	<u>40.4</u>		33 % (1/3)
DK	<u>39.7</u>		
FR	<u>39.4</u>		50%
AT	<u>39.3</u>		
IT	<u>36.1</u>		40%
NL	<u>33.3</u>		
UK	<u>32.5</u>		

DE	<u>31.2</u>		
LV	<u>30.0</u>		
PL	<u>28.8</u>		35%
EE	<u>28.7</u>		
LU	<u>28.3</u>		40 %
SI	<u>27.8</u>		35 %
BG	<u>27.1</u>		
LT	<u>24.1</u>		
CZ	<u>23.0</u>		
IE	<u>22.2</u>		30%
RO	<u>21.9</u>		
EL	<u>21.7</u>		33 % (1/3)
SK	<u>20.7</u>		
HR	19.9		40%
CY	17.9		
MT	14.9		
HU	12.2		
MK	40.0	IPA 26,6% reprezentare de gen	40%
RS	37.6		30%
XK	32.5		30%
AL	30.3		30%
ME	29.6		30%
BA	21.4		40%
TR	17.3		
NO	40.8		
IS	38.1		
LI	12.0		

(pentru acest tabel au fost utilizate datele agregate EIGE – Gender balance in politics/ Q3 -2019 și alte informații din surse deschise privind cadrul legislativ electoral din statele membre UE și statele IPA).

În conformitate cu situația prezentată, se consideră că au o reprezentare echilibrată adunările naționale din Danemarca, Irlanda, Spania, Franța, Italia, Letonia, Luxembourg, Malta, Olanda, Austria, Portugalia, Slovenia, Finlanda, Suedia și UK. România a ocupat ante-penultimul loc în intervalul 20%-29,9% (21,9% în Q3 2019; în configurația actuală a Parlamentului României, luând ambele Camere în calcul, ponderea a scăzut de la 19% la 17% - din 466 de deputați și senatori doar 82 sunt femei).

De principiu, se consideră că instrumentul semnificativ de stimulare a echilibrului de gen este reprezentat de progresul legislativ (îmbunătățirea cadrului legislativ – atât în privința cotelor în politică dar și în celelalte domenii – conducerea companiilor inclusiv, domeniu în care 5 state europene au prevederi legale: Germania, Danemarca, Olanda și Spania).

În ultimii 20 de ani, o serie de state au luat măsuri legislative pentru a îmbunătăți echilibrul de gen în parlamentele naționale, prin aplicarea cotelor legislative care urmăresc să asigure o proporție minimă, din fiecare gen, pe listele de candidați (deși, de obicei, se concentrează pe reprezentarea femeilor); doar în unele cazuri se poate vorbi de existența unor cerințe suplimentare privind plasarea candidaților pe liste optimizate (altfel spus pe locuri eligibile, fie prin mecanismul *zippering* / alternanța 1 cu 1 sau cel puțin 1 cu 3 - 1 candidat eligibil femeie la 3 locuri). Prezența cotelor obligatorii în constituirea listelor de candidați nu se traduce, automat, și în rezultate electorale echilibrate (doar Spania și Portugalia au atins / depășit obiectivul de cotă); în statele IPA impactul a fost unul pozitiv, obiectivul de cotă fiind atins în Albania, Kosovo, Macedonia de Nord și Serbia. Cotele stabilite prin legislație nu garantează, așadar, un out-put preconizat, însă progresul este sesizabil la statele care au adoptat cote (de la 18,2 % la 34% este o creștere de 15,8 puncte procentuale, considerând anul de referință inițial 2004); statele fără astfel de cote au pornit de la o bază comună mai ridicată – de 24,4% - și au încheiat la 30,0%, o creștere de doar 6 puncte procentuale). Se estimează (în baza trendurilor) că în statele cu astfel de cote de gen se va atinge (ca posibilitate) un echilibru de gen efectiv abia în anul 2026 (cu referire la componența parlamentelor naționale), spre deosebire de statele din grupul *"no action"* (prin această sintagmă fiind înțelese statele fără cote de gen în legislație sau cu o aplicare parțială / incompletă a acestui principiu).

Introducerea cotelor de gen în 11 state membre ale UE / cronologie		
Franța	50%	2000
Belgia	50%	2002
Portugalia	33%	2006
Slovenia	35%	2006
Spania	40%	2007
Grecia	33%	2008
Croația	40%	2008
Polonia	35%	2011
Irlanda	30%	2012
Italia	40%	2017
Luxembourg	40%	2016 dar cotele au devenit aplicabile la proximele alegeri de după adoptarea legii

(pentru acest tabel au fost utilizate datele oferite de EIGE și din alte surse deschise).

Cotele de gen și partidele politice – este un alt capitol monitorizat, considerându-se că partidele reprezintă actorii principali în implementarea cotelor de gen în politică, în condițiile în care acestea stabilesc listele electorale prezentate electoratului, împreună cu programele politice (de guvernare). Multe dintre partidele politice din statele membre UE (EIGE efectuează curent o monitorizare pe un număr de 152 de partide politice europene) au introdus voluntar cotele de gen, independent de existența unui cadru legislativ raportat

la listele de candidați; cu toate acestea, dezechilibrele sunt observabile în configurarea structurilor interne de partid (existența sau inexistența organizațiilor de femei proprii partidelor nu a fost un criteriu luat în considerare); în 2019 sub 1 din 5 lideri ai partidelor politice relevante din UE era femeie (17,1%) – prin partid relevant se înțelege, de regulă, acel partid care are cel puțin 5% din mandatele parlamentare; doar 1 / 3 – 34,5% dintre viceriderii partidelor relevante erau femei. În state precum Cehia, Ungaria, Malta și Slovacia (și în toate statele beneficiare IPA) niciunul dintre partidele majore nu a avut ca lider o femeie din anul 2011.

Considerând Uniunea Europeană în totalitatea sa, proporția femeilor care participă la toate variantele electiv este cvasi-similară: 33,5% la nivel național, 33,5% la nivel regional, 32,6% la nivel local (parlamente naționale, adunări regionale, consilii municipale). Această proporționalitate (+/- 10 pp) este valabilă pentru 21 din 28 state (inclusiv UK) europene. Campioana reprezentării femeilor în structurile regionale este Franța, cu 40% consilieri – femei; excepții sunt considerate și Spania, Italia, Letonia, Ungaria, Austria, Portugalia și Slovacia – cu diferențe notabile între cele trei tipuri de reprezentări (în Ungaria femeile din consiliile locale înregistrau o pondere dublă față de parlamentul național și de consiliile regionale). Suedia prezintă cel mai bun echilibru de gen în toate cele trei tipuri de reprezentare; Belgia, Spania, Franța și Finlanda au minim 1/3 din reprezentanții aleși național / regional / local femei. La polul opus erau considerate ca situându-se Grecia și România, cu sub 25% femei la toate cele 3 nivele (Irlanda, Cipru și Malta sunt în aceeași categorie, cu mențiunea că nu au structuri / autorități regionale alese).

La nivelul executivelor din UE, în noiembrie 2019, 24 din 28 de premieri erau bărbați (actualmente sunt 5 state cu premieri femei: Estonia, Danemarca, Germania, Finlanda, Lituania). La nivelul ministerelor pline (cu portofolii de coordonarea în cabinet) erau 69,6% bărbați și 30,4% femei (pentru noiembrie 2019).

Cote legale versus cote voluntare. Exemple și rezultate

FRANȚA

De menționat că, în Franța, începând cu anul 1992, a existat o puternică mișcare pentru paritate (egala reprezentare între femei și bărbați în toate funcțiile electiv). La Conferința de la Atena, din 1992, dedicată femeilor și procesului decizional din Uniunea Europeană, dintre participantele care au semnat documentul privind strategia de acțiune s-au remarcat Edith Cresson și Simone Weil, adepții democrației paritare (considerând că în Franța, în pofida tradiției democratice și a mișcării pentru drepturi, situația era mai curând, "scandaloasă", doar 4.3% din funcțiile electiv fiind ocupate de femei, scor sensibil mai mic chiar și decât în 1946, când 6% din mandatele de deputat au fost deținute de femei). La modul practic, la acel moment Franța era departe de a avea o situație echilibrată între cele 12 state europene, fiind alături de Grecia pe ultimele locuri (în ordinea europeană campioane fiind Suedia cu 40,4% respectiv Finlanda, Danemarca și

Olanda cu 1/3 din mandate deținute de femei, urmate de Germania, Austria și grupul țărilor Mediteraneene exceptând Grecia).

Prin urmare, Franța a început un proces legislativ de remediere a acestei situații, cu un impact pozitiv asupra întregii societăți. Franța va deveni prima țară care va adopta prin lege un sistem paritar pentru alegeri, la 6 iunie 2000 (Loi tendant à favoriser l'égal accès des femmes et des hommes aux mandats électoraux et fonctions électives², în timpul guvernului Lionel Jospin, modificând astfel și codul electoral francez).

Legea și modificările ulterioare (prezentate în Anexe) a avut un impact pozitiv, propulsând Franța printre primele state cu un echilibru de gen în distribuirea funcțiilor electiv, pe toate dimensiunile (Adunarea Națională, structurile municipale și regionale).

Legea a venit în continuitatea Ordonanței din 21 aprilie 1944 privind eligibilitatea femeilor în condiții egale cu ale bărbaților, Convenției ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare (18 decembrie 1979, adoptată de Franța în anul 1983 – prevede eliminarea discriminărilor în toate domeniile vieții sociale, economice și politice; art.7 și 8 îndeosebi privesc egala participare la viața politică și publică la eșalon național și internațional); legea a consacrat, în același timp, un principiu electoral stabilit de Legea Constituțională din 8 iulie 1999 care a modificat Art.3 și 4 din Constituția Republicii Franceze (1958) pentru a „promova accesul egal al bărbaților și femeilor la mandatele electorale și la funcțiile electiv” și a clarificat în articolul 4 că „partidele și grupurile politice contribuie la punerea în aplicare a acestui principiu”.

În dispozitivul său, legea se asigură că prevederile privind echilibrul de gen este asigurat, inclusiv prin măsuri administrative aplicate partidelor care ratează aplicarea acestora (acest lucru atrage după sine diminuarea alocărilor financiare):

- „Pe fiecare dintre liste, diferența dintre numărul de solicitanți de fiecare sex nu poate fi mai mare de unul. Fiecare listă este alcătuită alternativ dintr-un candidat din fiecare sex. ”
- „În cadrul fiecărui grup de șase candidați în ordinea în care este prezentată lista, ar trebui să existe un număr egal de candidați de fiecare sex. ”
- Dacă un partid ratează paritatea cu peste 2% din totalul listei atunci i se aplică o penalizare de finanțare egală cu procentajul cu care nu a respectat prevederile de asigurare a cotelor de gen.

Alegerea senatorilor a fost și ea modificată în același sens și prevede :

- alternanța femeie-bărbat în listele de candidați, pentru departamentele care aleg cel puțin trei senatori (și care reprezintă 73% din locuri), în loc de patru anterior;
- introducerea unei obligații de paritate (alternanță între femei și bărbați) în componența listelor de candidați pentru alegerea delegaților consilierilor municipali și a supleanților, în comunele de 1000 de locuitori și mai mult, pentru a ”feminiza” colegiul electoral care alege senatorul;

² <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000400185/> lege consolidată în 2007 și 2011. Fișa sintetică și evoluția actelor legislative la <https://www2.assemblee-nationale.fr/decouvrir-l-assemblee/role-et-pouvoirs-de-l-assemblee-nationale/les-institutions-francaises-generalites/l-egal-acces-des-femmes-et-des-hommes-aux-mandats-electoraux-et-fonctions-electives2>

- în departamentele cu mandat unic de senator (27% din total), se prevede alternanța demnitar / supleant - candidatul și adjunctul acestuia trebuie să fie de genuri diferite.

Rezultatele au fost în ansamblu pozitive, cu unele fluctuații la mandatele de primari de comune³.

REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA

De la fondarea sa, în 1949, sistemul politic al Republicii Federale Germane a urmărit consolidarea democrației reprezentative și evitarea oricăror tendințe antidemocratice (populare, populiste sau de altă natură politică) punând un accent deosebit pe partidele politice (democratice) ca principale instrumente în realizarea unui sistem pluralist și constituțional stabil (unii cercetători considerând Germania un "stat al partidelor", acestea controlând exercitarea puterii la toate nivelurile); sistemul electoral german combină reprezentarea proporțională (votul pentru partid) cu pluralitatea (votul pentru un candidat), esențial fiind votul pentru partid (prin care se stabilește numărul mandatelor în camera deputaților); fiecare partid este reprezentat conform votului primit (cu posibilitatea suplimentării locurilor, dacă acest lucru se impune); principiile electivice sunt, în mare parte, similare pentru alegerea Bundestag-ului și Bundesländer-urilor celor 16 state (Landtage) componente.

Dezbaterile despre rolul femeilor în politică - și amplificarea solicitărilor relativ la egalitatea de gen în reprezentare - ca și despre cotele de gen sunt proprii anilor '70 ai secolului trecut, până atunci subiectul fiind abordat mai curând sporadic și oarecum în afara unor linii programatice. Partidul care aduce tema în planul dezbaterilor naționale este Partidul Verde, tema este una la care se va alia și SPD în anii '80 și, din 1990, CDU devine parte din dezbateri. SPD adoptă cote de gen în stabilirea listelor și candidaților (ca norme voluntare) însă se repliază imediat după, sistemul fiind respins chiar de Comisia Femeilor SPD (nuanțele discuțiilor centrându-se pe ecuația calitate vs egalitate); abia din 1980 organizația femeilor din SPD va prelua discursul egalității de gen în reprezentare, în 1988 enunțând clar principiul posibilităților și oportunităților egale între femei și bărbați. În contextul sub-reprezentării femeilor în politică se va ajunge la concluzia că un sistem de cote va contribui inclusiv la creșterea calității procesului politic (în sensul anglo-saxonului "*freedom to choose the best*").

În Germania partidele și-au stabilit singure cote electorale; Verzii a fost primul partid care a făcut acest lucru - prin statutul din 1986 a inclus principiul 50:50 pentru toate listele, toate comisiile interne și pentru conducerea partidului (fiind acceptate și liste exclusiv feminine). SPD a implementat regula cotelor în 1988: până în 1990, 40% din

³ În martie 2014, procentul de femei aleși consilieri se ridica la 40,3% pentru toate municipalitățile, față de 35% în 2008 și 21,7% în 1995. În municipiile cu 1.000 de locuitori și peste, ponderea femeilor ajunge la 48,2%. Pe de altă parte, femeile alese primari reprezentau doar 16% din toate municipalitățile la un loc, la sfârșitul ultimelor alegeri (față de 13,8% anterior și 10,9% în 2001).

fiecare listă de candidați SPD trebuia să conțină femei (și ca țintă internă, pentru 1993, 40% din toate funcțiile SPD interne, inclusiv conducerea internă a partidului, urmau să fie deținute de femei, iar până în 1998 mandatele partidului în funcțiile publice se integrau regulii). CDU și FDP au respins, inițial, orice reglementări privind cotele, deși CDU a introdus în cele din urmă "cotele slabe", la mijlocul anilor 1990, afirmând că femeile ar trebui să fie reprezentate cu cel puțin 30% pondere pe listele electorale. CSU a optat pentru alternanță (al doilea loc pe fiecare listă eligibilă și cel puțin 4 femei pe orice serie de 10, în orice fel de listă cu candidați la poziții electivă). În timp, aceste reguli interne au evoluat, partidele optând pentru zippering (alternanța 1 cu 1) sau alte modalități de recrutare și promovare a femeilor în politică.

Germania nu are un cadru legislativ care să impună cote de gen (obligatorii) dar sistemul cotelor voluntare (introduse de partide) funcționează de o manieră eficientă, astfel încât acestea aveau 223 de mandate din 709 (31%). Nu există un sistem de cote formalizat la niciunul dintre cele 3 niveluri (camera inferioară, camera superioară respectiv profilul sub-național).

BELGIA

Sistemul de cote pentru ocuparea mandatelor în parlamentul bicameral a fost stabilit prin lege, astfel încât, în acest moment, 63 din cele 150 de mandate în Camera Reprezentanților sunt deținute de femei (42%).

Belgia are în codul electoral prevederi stricte cu privire la cotele de gen, după cum urmează:

- pe fiecare dintre listele prezentate, nici intervalul dintre numărul candidaților în funcție de fiecare gen și nici numărul de candidați supleanți pentru fiecare dintre acestea nu poate fi mai mare de unul. Nici primii doi candidați în funcție, nici primii doi candidați supleanți din fiecare listă nu vor fi de același sex (Codul Electoral al Belgiei);
- listele care încalcă acest principiu vor fi respinse;
- nu există penalizări financiare pentru neîndeplinirea regulilor sus-menționate;
- regulile se aplică pentru componența listelor privind ambele camere ale Parlamentului.

AUSTRIA

Ca și Germania și Austria aplică un sistem al cotelor voluntare privind echilibrul de gen (cotele de partid), în Consiliul Național femeile ocupând 40% din totalul mandatelor (73 de mandate din 183).

Partidele au cote care merg de la paritatea în oglindă la 1/3 prag de minim (50:50 în cazul Partidului Verde, 33,3% Partidul Popular Austriac, respectiv 40% în cazul social-democraților). La ultimele alegeri parlamentare (2017) ponderea femeilor în Parlament a crescut cu 1.1%.⁴

REPUBLICA PORTUGALIA

Portugalia are un sistem parlamentar unicameral, la configurarea acestuia fiind în funcțiune un sistem de cote legale de gen. 93 din cele 230 de locuri în Assembleia da Republica erau deținute de parlamentari-femei, respectiv 40% ca pondere din total.

Legislația portugheză în domeniu stabilește că:

- Listele de candidați la alegerile pentru Adunarea Națională trebuie să promoveze o reprezentare de minim 33% pentru ambele genuri (Legea egalității nr. 3/2006 din 21 august 2006, articolele 1 și 2 (1)).
- Dacă o listă nu respectă cerința privind cota, acest lucru va fi făcut public și vor exista sancțiuni financiare sub forma reducerii finanțării publice prevăzute pentru desfășurarea campaniei electorale, în raport cu / în funcție de nivelul de inegalitate din liste (articolul 7).
- Sancțiunea financiară nu se aplică listelor cu mai puțin de 3 candidați (articolul 7 alineatul (2)) din legea menționată.
- În circumscripțiile cu mai mulți membri, listele nu pot avea mai mult de 2 nume consecutive de același sex (articolul 2 alineatul (2)).
- Se aplică sancțiuni financiare pentru neîndeplinirea cotelor de gen, dar nu sunt prevăzute "premieri" în finanțare pentru partidele care depășesc prevederile⁵.
- În circumscripțiile cu un singur membru, reglementarea pentru promovarea parității este inclusă în fiecare lege electorală (articolul 2 (2-3)) (prevederea este specifică pentru circumscripțiile de alegeri la nivel sub-național).

OLANDA

Cu un sistem parlamentar bicameral, Olandei îi este specific mecanismul cotelor voluntare (de partid), 59 din cele 150 de mandate din Camera Reprezentanților (Tweede Kamer der Staten-Generaal) fiind ocupate de femei (respectiv 39% ca pondere raportat la total). Partidele își stabilesc singure cotele dar la nivel sub-național (în profil local) există dialog și *agreementuri* între partidele politice privind reprezentarea echilibrată în structurile alese. Sistemul de cote electorale nu este unul foarte popular (ca idee) într-un

⁴ www.parlament.gv.at

⁵ https://www.cne.pt/sites/default/files/dl/legis_lei_3_2006_paridade.pdf

mediu politic caracterizat de liberalism. Dacă la nivel politic acest sistem este impopular (ca prevedere legală) a fost privit ca eficient în domeniul mediului de afaceri (echilibrul de gen fiind reglementat pentru conducerea companiilor – numărul acestor companii fiind estimat la 5000) în sistemul aplicat de Danemarca și de Spania (sistemul *soft*, fără a aplica sancțiuni).

SPANIA

Regatul Spaniei are un sistem parlamentar bicameral robust și este, în același timp, un exemplu pozitiv al modului de utilizare al ambelor metode privind cotele de gen: în sistem reglementat de lege (pentru camera reprezentanților) la care se adaugă un sistem al cotelor voluntare (de partid). Din totalul celor 350 de locuri ale Congresului Deputaților un număr de 150 de mandate reveneau parlamentarilor-femei (respectiv 44% pondere din totalul mandatelor).

Prevederi legale (cote de gen):

- „Listele de candidați prezentate în temeiul prezentei legi pentru alegerile la Congres (...) vor avea o proporție echilibrată de femei și bărbați, astfel încât candidații de oricare dintre sexe să constituie cel puțin 40% din numărul total de membri aspiranți. În cazul în care numărul de locuri care urmează să fie eligibile este mai mic de cinci, raportul dintre femei și bărbați trebuie să fie cât mai aproape posibil de echilibrul egal ”(Legea organică privind regimul alegerilor generale, articolul 44 bis (1)).
- Partidele politice care nu îndeplinesc, inițial, criteriul respectiv, au la dispoziție o perioadă scurtă de timp pentru a ajusta listele care nu îndeplinesc cerința privind cota. În caz contrar, listele nu vor fi aprobate de Comisia Electorală (articolul 47 (2 și 4)).
- Cotele nu se aplică numai listelor întregi ale partidului, ci și la fiecare 5 locuri alese. Dacă numărul de locuri eligibile este mai mic de 5, atunci lista trebuie să fie cât mai aproape de echilibrul de 40-60% (articolul 44 bis (2)).
- În afara respingerii listelor care nu sunt în acord cu legea, nu există alte prevederi privind eventuale sancțiuni financiare (sau premieri în cazul finanțării partidelor care îndeplinesc / depășesc cotele).

SLOVENIA

Cu un sistem parlamentar bicameral, Slovenia este un alt exemplu pozitiv de utilizare a cotelor legale și a cotelor voluntare de gen, la nivelul Camerei Deputaților (Adunarea Națională) 25 din cele 90 de mandate fiind deținute de femei (respectiv 27%

ca pondere din totalul mandatelor). Cotele de partid (voluntare) au un prag de 40% (prevăzut în statutele interne, nu de o lege a partidelor politice).

Prevederile legale în domeniul cotelor de gen:

- Pe listele de candidați, niciun gen nu va fi reprezentat cu mai puțin de 35% din numărul total / real de candidați de sex feminin și masculin de pe respectiva listă. Listele de candidați care conțin trei locuri eligibile trebuie să conțină cel puțin un reprezentant de sex opus⁶.
- Listele care nu îndeplinesc acest criteriu sunt respinse.
- Nu există reguli privind plasarea pe liste (zippering / alternanță sau alte modalități) la alegerile parlamentare.
- Nu există alte sancțiuni legate de finanțarea partidelor politice.
- Organizațiile de femei pot obține subvenții de la stat pentru a finanța activități și proiecte legate de consolidarea participării politice la viața politică și activitățile de partid.
- Legea electorală adoptată în 2005 a introdus un sistem de cote pentru alegerile locale, cota fiind stabilită la 20% pentru primele alegeri (desfășurate în 2006) și apoi a crescut treptat la 30% pentru alegerile din 2010 și 40% pentru alegerile din 2014 (Legea alegerilor locale din 2005, articolul 70).
- Tot cu privire la alegerile locale / regionale – cu începere din 2014 candidații din prima jumătate a listelor electorale trebuie să alterneze după gen. În perioada de tranziție până în 2014 s-a considerat suficient ca, cel puțin fiecare al treilea candidat să fie de gen opus (articolul 70).

Mecanismele implicite – nesancționatorii dar implicând facilități de finanțare a partidelor politice reprezintă un alt aspect care poate favoriza echilibrul de gen. O astfel de situație a fost prezentată de IDEA în formula unui studiu apărut în anul 2018 (alocarea fondurilor și obiectivele speciale⁶ ale finanțărilor politice):

Țară	Promovarea femeilor	Promovarea tinerilor	Educarea membrilor (ed.politică)	Inițiative de tip "research"	Promovarea persoanelor cu dizabilități
Croația	x				
Finlanda	x				
Franța	x				
Grecia				x	
Irlanda	x		x	x	

⁶ Magnus Ohman, **Gender-targeted Public Funding for Political Parties A comparative analysis**. IDEA 2018

Cotele de gen și reprezentarea în statele membre ale Uniunii Europene

Letonia				x	
Olanda		x	x	x	
Polonia				x	
Portugalia	x				
Scoția					x

Nu se poate trage o concluzie clară cu privire la impactul imediat ca urmare a orientării de gen în finanțarea publică a partidelor și a formațiunilor politice și nici nu se poate spune în ce fel privește / va privi publicul acest lucru pe termen lung (dacă o astfel de practică duce sau nu la creșterea încrederii în partide și în politicile acestora); se poate vorbi de un optimism prudent, consideră studiul menționat, în condițiile în care sunt necesare mai multe studii aprofundate.

Surse info-documentare:

Materialele și analizele puse la dispoziție de IDEA, EIGE pe paginile oficiale (idea.int, eige.europa.eu) precum și informațiile existente pe paginile oficiale ale parlamentelor statelor menționate.

Studii și articole:

Magnus Ohman, **Gender-targeted Public Funding for Political Parties A comparative analysis**, 2018

Danielle Haase-Dubosc, **Movement for parity in France**, Economic and Political Weekly, vol 35. N43/44 2000

Leslie Schwindt-Bayer, **Making Quotas: The Effect of Gender Quota laws on the Election of Women**, Legislative Studies Quarterly, vol.34/1 p. 5-28.

ANEXE – modificarea legislației electorale în Franța

Le 12 décembre 2011 JORF n°131 du 7 juin 2000

Texte n°1 LOI

LOI

no 2000-493 du 6 juin 2000 tendant à favoriser l'égal accès des femmes et des hommes aux mandats électoraux et fonctions électives

(1) NOR: INTX9900134L

L'Assemblée nationale et le Sénat ont délibéré,

L'Assemblée nationale a adopté,

Vu la décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC en date du 30 mai 2000

;

Le Président de la République promulgue la loi dont la teneur suit :

TITRE I-er

DISPOSITIONS RELATIVES AUX ELECTIONS SE DEROUlant AU SCRUTIN DE LISTE

Article 1er

Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000.

Article 2 I.

- Le premier alinéa de l'article L. 264 du même code est complété par deux phrases ainsi rédigées :

« Sur chacune des listes, l'écart entre le nombre des candidats de chaque sexe ne peut être supérieur à un. Au sein de chaque groupe entier de six candidats dans l'ordre de présentation de la liste doit figurer un nombre égal de candidats de chaque sexe. »

II. - Le quatrième alinéa (2o) de l'article L. 265 du même code est ainsi rédigé : « 2o Les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession de chacun des candidats. »

Article 3

Le premier alinéa de l'article L. 300 du même code est complété par deux phrases ainsi rédigées :

« Sur chacune des listes, l'écart entre le nombre des candidats de chaque sexe ne peut être supérieur à un. Chaque liste est composée alternativement d'un candidat de chaque sexe. »

Article 4

Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000.

Article 5 I. - Le premier alinéa de l'article L. 346 du code électoral est complété par deux phrases ainsi rédigées :

« **Sur chacune des listes, l'écart entre le nombre des candidats de chaque sexe ne peut être supérieur à un.** Au sein de chaque groupe entier de six candidats dans l'ordre de présentation de la liste doit figurer un nombre égal de candidats de chaque sexe. »

II. - L'avant-dernier alinéa (2o) de l'article L. 347 du même code est ainsi rédigé :

« 2o Les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession de chacun des candidats. »

Article 6

I. - Le premier alinéa de l'article L. 370 du même code est complété par deux phrases ainsi rédigées :

« Sur chacune des listes, l'écart entre le nombre des candidats de chaque sexe ne peut être supérieur à un. Au sein de chaque groupe entier de six candidats dans l'ordre de présentation de la liste doit figurer un nombre égal de candidats de chaque sexe. »

II. - Dans la dernière phrase du premier alinéa de l'article L. 372 du même code, après la référence : « L. 340, », est insérée la référence : « L. 347, ».

Article 7

L'article 9 de la loi no 77-729 du 7 juillet 1977 relative à l'élection des représentants au Parlement européen est ainsi modifié :

1o Le premier alinéa est complété par deux phrases ainsi rédigées :

« Sur chacune des listes, l'écart entre le nombre des candidats de chaque sexe ne peut être supérieur à un. Chaque liste est composée alternativement d'un candidat de chaque sexe. » ;

2o Au début du deuxième alinéa, le mot : « Elle » est remplacé par les mots : « La déclaration de candidature » ;

3o Le cinquième alinéa (2o) est ainsi rédigé :

« 2o Les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, nationalité, domicile et profession de chacun des candidats. »

Article 8 I. - Le deuxième alinéa de l'article L. 331-2 du code électoral est complété par deux phrases ainsi rédigées :

« Sur chacune des listes, l'écart entre le nombre des candidats de chaque sexe ne peut être supérieur à un. Au sein de chaque groupe entier de six candidats dans dans l'ordre de présentation de la liste doit figurer un nombre égal de candidats de chaque sexe. »

II. - Le quatrième alinéa (2o) de l'article L. 332 du même code est ainsi rédigé :

« 2o Les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession de chacun des candidats. »

Article 9

Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000.

Article 10

I. - Les articles Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000 2 de la présente loi sont applicables en Nouvelle-Calédonie et à Mayotte.

II. - L'article 7 de la présente loi est applicable en Nouvelle-Calédonie, en Polynésie française, dans les îles Wallis et Futuna et à Mayotte.

Article 11

Le quatrième alinéa (1o) de l'article 7 de la loi no 52-1175 du 21 octobre 1952 relative à la composition et à la formation de l'assemblée territoriale de la Polynésie française est ainsi rédigé :

« 1o Les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession des candidats ; ».

Article 12

Le deuxième alinéa (1o) de l'article 13-4 de la loi no 61-814 du 29 juillet 1961 conférant aux îles Wallis et Futuna le statut de territoire d'outre-mer est ainsi rédigé :

« 1o Les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession des candidats ; ».

Article 13

Le troisième alinéa (2o) du II de l'article 14 de la loi no 99-210 du 19 mars 1999 relative à la Nouvelle-Calédonie est ainsi rédigé :

« 2o Les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession de chaque candidat. »

TITRE II

DISPOSITIONS RELATIVES AUX DECLARATIONS DE CANDIDATURES

Article 14

I. - L'article L. 154 du code électoral est ainsi rédigé :

« Art. L. 154. - Les candidats sont tenus de faire une déclaration revêtue de leur signature, énonçant leurs nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession. »

II. - Dans le premier alinéa de l'article L. 155 du même code, après le mot : « prénoms, », est inséré le mot : « sexe, ».

III. - Le premier alinéa de l'article L. 210-1 du même code est ainsi modifié :

1o Les mots : « , avant le premier tour, » sont remplacés par les mots : « , pour chaque tour de scrutin, » ;

2o Cet alinéa est complété par une phrase ainsi rédigée : « Cette déclaration, revêtue de la signature du candidat, énonce les nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession. »

IV. - L'article L. 298 du code électoral est ainsi rédigé :

« Art. L. 298. - Les candidats sont tenus de faire une déclaration revêtue de leur signature énonçant leurs nom, prénoms, sexe, date et lieu de naissance, domicile et profession. »

V. - Dans le premier alinéa de l'article L. 299 du même code, après le mot : « prénoms, », est inséré le mot : « sexe, ».

TITRE III

DISPOSITIONS RELATIVES AUX AIDES ATTRIBUEES AUX PARTIS ET GROUPEMENTS POLITIQUES

Article 15

L'article 9-1 de la loi no 88-227 du 11 mars 1988 relative à la transparence financière de la vie politique est ainsi rédigé :

« Art. 9-1. - Lorsque, pour un parti ou un groupement politique, l'écart entre le nombre de candidats de chaque sexe ayant déclaré se rattacher à ce parti ou groupement, lors du dernier renouvellement général de l'Assemblée nationale, conformément au deuxième alinéa de l'article 9, dépasse 2 % du nombre total de ces candidats, **le montant de la première fraction qui lui est attribué en application des articles 8 et 9 est diminué d'un pourcentage égal à la moitié de cet écart rapporté au nombre total de ces candidats.**

« Cette diminution n'est pas applicable aux partis et groupements politiques ayant présenté des candidats exclusivement outre-mer lorsque l'écart entre le nombre de candidats de chaque sexe qui s'y sont rattachés n'est pas supérieur à un. Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000. »

Un rapport est présenté chaque année au Parlement. Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000 sur les actions entreprises en faveur de la parité politique, et plus particulièrement les campagnes institutionnelles visant à promouvoir la parité et le développement de la citoyenneté.»

Article 16

Un rapport d'évaluation de la présente loi est présenté par le Gouvernement au Parlement en 2002, puis tous les trois ans. Il comprend également une étude détaillée de l'évolution de la féminisation des élections cantonales, des élections sénatoriales et municipales non concernées par la loi, des organes délibérants des structures intercommunales et des exécutifs locaux.

TITRE IV

DISPOSITIONS TRANSITOIRES

Article 17

I. - Les dispositions des articles 1er à 14 de la présente loi entreront en vigueur lors du prochain renouvellement intervenant à échéance normale des conseils et assemblées auxquels elles s'appliquent.

II. - Les dispositions de l'article 15 entreront en vigueur lors du prochain renouvellement de l'Assemblée nationale.

TITRE V DISPOSITIONS DIVERSES

Article 18

Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000.

Article 19

Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000.

Article 20 Dispositions déclarées non conformes à la Constitution par décision du Conseil constitutionnel no 2000-429 DC du 30 mai 2000.

La présente loi sera exécutée comme loi de l'Etat. Fait à Paris, le 6 juin 2000.
Jacques Chirac Par le Président de la République : Le Premier ministre, Lionel Jospin La ministre de l'emploi et de la solidarité, Martine Aubry Le ministre de l'intérieur, Jean-Pierre Chevènement Le secrétaire d'Etat à l'outre-mer, Jean-Jack Queyranne La secrétaire d'Etat aux droits des femmes et à la formation professionnelle, Nicole Péry (1) Loi no 2000-493. - Travaux préparatoires : Assemblée nationale : Projet de loi no 2012 ; Rapport de M. Bernard Roman, au nom de la commission des lois, no 2103 ; Rapport d'information de Mme Odette Casanova, au nom de la délégation aux droits des femmes, no 2074 ; Discussion et adoption, après déclaration d'urgence, le 25 janvier 2000. Sénat : Projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale, no 192 (1999-2000) ; Rapport de M. Guy Cabanel, au nom de la commission des lois, no 231 (1999-2000) ; Rapport d'information de Mme Danièle Pourtaud, au nom de la délégation aux droits des femmes, no 215 (1999-2000) ; Discussion et adoption le 1er mars 2000. Assemblée nationale : Projet de loi, modifié par le Sénat, no 2228 ; Rapport de M. Bernard Roman, au nom de la commission mixte paritaire, no 2240. Sénat : Rapport de M. Guy Cabanel, au nom de la commission mixte paritaire, no 263 (1999-2000).

Assemblée nationale : Projet de loi modifié no 2228 ; Rapport de M. Bernard Roman, au nom de la commission des lois, no 2268 ; Discussion et adoption le 30 mars 2000. Sénat : Projet de loi, adopté par l'Assemblée nationale en nouvelle lecture, no 295 (1999-2000) ; Rapport de M. Guy Cabanel, au nom de la commission des lois, no 299 (1999-2000) ; Discussion et adoption le 25 avril 2000. Assemblée nationale : Projet de loi, modifié par le Sénat en nouvelle lecture, no 2336 ; Rapport de M. Bernard Roman, au nom de la commission des lois, no 2337 ; Discussion et adoption le 3 mai 2000. - Conseil constitutionnel : Décision no 2000-429 DC du 30 mai 2000 publiée au Journal officiel de ce jour.